

Asia: VN/9218/2024

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pelastuslain muutos koskien ensihoitopalvelun tuottamista

Lausunnon kohteena olevassa hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan muutettavaksi pelastuslakia, ajoneuvolakia ja autoverolakia osana pelastuslain uudistuksen toista vaihetta. Esityksen keskeisiä tavoitteita ovat väestönsuojelua ja siihen varautumista koskevan sääntelyn selkeyttäminen ja vahvistaminen, pelastustoimen viranomaisten tehtävien ja vastuiden täsmentäminen, Geneven yleissopimusten velvoitteiden kansallinen toimeenpano sekä sopimuspalokuntien toimintaedellytysten parantaminen. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutoksia pelastustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimukseen sekä eräitä muita pelastustoimen toimintaa koskevia tarkennuksia.

THL kiinnittää lausunnossaan erityistä huomiota pelastuslain 27 §:ää koskevaan ehdotukseen, jossa hyvinvointialueen pelastuslaitoksen ensihoitopalveluja koskevaa tehtävää ehdotetaan muutettavaksi.

Voimassa olevan lain mukaan pelastuslaitoksen tehtävänä on tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää, kun taas esityksessä tehtävä määriteltäisiin ensihoitopalveluun kuuluvien palvelujen tuottamiseksi.

THL:n näkemys

THL ei kannata pelastuslain voimassa olevan ensihoitopalvelua koskevan tehtäväsäännöksen muuttamista ehdotettuun muotoon. Voimassa olevan lain mukaan hyvinvointialueen pelastuslaitoksen tehtävänä on "tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää", kun taas ehdotetussa sääntelyssä tehtäväksi kirjattaisiin "ensihoitopalveluun kuuluvien palvelujen tuottaminen". Voimassa oleva muotoilu ilmentää tarkoituksenmukaisesti sitä, että ensihoitopalvelun järjestämisvastuu ja palvelujen tuotantotavoista päättäminen kuuluvat hyvinvointialueelle, ja että pelastuslaitoksen rooli perustuu hyvinvointialueen päätökseen.

THL katsoo, että ensihoitopalvelua koskevan sääntelyn tulee myös jatkossa olla yhdenmukaista terveydenhuoltolain ja hyvinvointialuelain kanssa. Hyvinvointialue vastaa palvelujen järjestämisestä ja sillä tulee olla mahdollisuus päättää tarkoituksenmukaisimmista tavoista järjestää ja tuottaa palveluja alueensa tarpeiden mukaisesti. Pelastuslaitoksen tehtävää koskevan sääntelyn ei tulisi kaventaa tätä järjestämisvastuuseen kuuluvaa päätösvaltaa eikä luoda vaikutelmaa pelastuslaitoksen itsenäisestä tehtävästä tuottaa tiettyjä terveydenhuollon palveluja riippumatta hyvinvointialueen ratkaisusta.

Ensihoitopalvelun toimintaympäristö on viime vuosina muuttunut

merkittävästi. Suomessa ensihoitopalvelulla on kansainvälisesti tarkasteltuna poikkeuksellisen laaja rooli, ja ensihoitotehtäviä on muihin Pohjoismaihin verrattuna runsaasti. Samanaikaisesti ensihoidon tehtäväkuva on laajentunut perinteisestä kiireellisestä hoitamisesta kohti laajempaa palveluiden tarpeen arviointia, kotona tapahtuvaa hoitoa, muiden sosiaali- ja terveystalvelujen tukemista sekä asiakkaiden ohjaamista tarkoituksenmukaisiin palveluihin. Tämän kehityksen ennakoitaan jatkuvan väestön ikääntyessä ja pitkäaikaissairauksien yleistyessä.

THL:n näkemyksen mukaan ensihoitopalvelun kehittämisessä on tulevinä vuosina pystyttävä hyödyntämään nykyistä laajemmin digitaalisia palveluja, etäyhteyksiä ja kotiin vietäviä palveluja sekä rakentamaan uusia toimintamalleja osaksi hyvinvointialueiden integroituja sosiaali- ja terveystalveluja. Tämä edellyttää lainsäädännöltä joustavuutta eikä ensihoitoon osallistuvan pelastuslaitoksen tehtävää tulisi määritellä tavalla, joka korostaa yksittäistä palvelumuotoa tai rajaa mahdollisuuksia hyödyntää pelastustoimen osaamista osana hyvinvointialueen laajempia palvelukokonaisuuksia.

Ehdotettu sanamuoto on ongelmallinen myös hyvinvointialueiden monituottajamallin näkökulmasta. Hyvinvointialue vastaa ensihoitopalvelun järjestämisestä ja päättää palvelujen tuotantotavoista. Pelastuslaitoksen tehtäväksi määritetty ensihoitopalveluun kuuluvien palvelujen tuottaminen voi luoda vaikutelman pelastuslaitoksen erityisestä tuotantovastuusta, vaikka järjestämislainsäädännön lähtökohtana on hyvinvointialueen mahdollisuus valita tarkoituksenmukaisin tuotantotapa. Sääntelyn

tulisi säilyä tuotantotapaneutraalina ja mahdollistaa myös yksityisten palveluntuottajien sekä uusien toimintamallien hyödyntäminen osana ensihoitopalvelun kokonaisuutta. Nykyinen muotoilu, jonka mukaan pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita siten kuin hyvinvointialue siitä päättää, tukee tätä lähtökohtaa paremmin.

THL katsoo, että lainsäädännön nykyinen sanamuoto tukee paremmin palvelujärjestelmän kehittämistä, hyvinvointialueen järjestämisvastuuta ja palveluintegraatiota. Mikäli säännöstä kuitenkin muutetaan, sen tulisi edelleen selkeästi ilmaista, että palvelujen tuottaminen tapahtuu hyvinvointialueen päätösten mukaisesti ja hyvinvointialueen järjestämisvastuun toteuttamiseksi. THL pitää perusteltuna myös sääntelyä, joka mahdollistaisi pelastuslaitoksen osaamisen ja resurssien hyödyntämisen ensihoitopalvelua laajemmin hyvinvointialueen tehtävien toteuttamisessa. Tämän vuoksi pelastuslaitoksen tehtäväsäännöstä voitaisiin kehittää suuntaan, jossa pelastuslaitoksen tehtävänä olisi tuottaa ensihoitopalveluun kuuluvia palveluita sekä muita hyvinvointialueen päättämiä tehtäviä. Tällainen ratkaisu olisi yhdenmukainen hyvinvointialuelain 7 §:n mukaisen järjestämisvastuun kanssa ja tukisi palvelujärjestelmän kehittämistä tilanteessa, jossa väestön ikääntyminen, kasvavat palvelutarpeet, digitaalisten palvelujen hyödyntäminen sekä kotiin vietävien palvelujen monipuolistuminen edellyttävät uusia toimintamalleja ja aiempaa tiiviimpää sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelujen integraatiota. Samalla turvattaisiin hyvinvointialueiden mahdollisuus hyödyntää pelastustoimen resursseja joustavasti niissä palveluissa, joiden tuottaminen on alueen asukkaiden palvelutarpeiden näkökulmasta tarkoituksenmukaista.

Pääjohtajan sijainen, hallintoylijohtaja Mia Nykopp

Ylijohtaja, sote-palvelujärjestelmä Piia Aarnisalo

Lampilinna Viljami
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos